

תיק 545570/14

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים :

הרב יצחק שמואל גמזו - אב"ד, הרב יצחק אושינסקי, הרב ישראל דב רוזנטל

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד טל שרון)

נגד

הנתבעת: פלונית

הנדון: היתר נישואין - אישה שנייה

פסק דין

בפנינו תביעת בעל למתן היתר נישואין לשאת אשה שנייה.

נסיבות מקרה זה אינן שגרתיות, כאשר מדובר באשה אשר אינה משתפת כל פעולה עם מערכות המשפט, קרי - בית הדין הרבני ובית המשפט לענייני משפחה, ורובו של ההליך המשפטי מתנהל באמצעות מתן החלטות במעמד צד אחד.

בל נטעה - האשה כן מצויה בפרטי ההליך משפטי! האשה התייצבה בתחילת ההליך לדיונים ספורים ולאחר מכן הובאה לדיונים בצווי הבאה ע"י משטרת ישראל ונכחה בדיונים, שמעה את המתרחש, אף שלעתים לא הסכימה להגיב לשאלות בית הדין ואף לא הסכימה להסתכל לכיוון שולחן הדיינים. בחלק מהדיונים האשה לא הסכימה אף לשהות באולם הדיונים, והוחזקה באולם כנגד רצונה ע"י חברי יחידת נחשון של שירות בתי הסוהר.

כפי שיפורט להלן, בשלב מסוים האשה חויבה להתגרש, ברם, לאחר שהבעל הבין כי כל הסנקציות האמורות בחוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין) התשנ"ה-1995 לא ישפיעו עליה לקבלת הגט, הגיש הבעל תביעה למתן היתר נישואין.

הצדדים נשואים משנת 93, ללא ילדים. פרודים כשלוש שנים.

פירוט השתלשלות העניינים בתיק זה

להלן נפרט את השתלשלות העניינים בתיק זה באמצעות ציטוטים נבחרים מהחלטות העבר. כן נצטט קטעים נבחרים מתוך החלטת בית הדין מיום כ"ט במרחשוון תשע"ג (14.11.2012) - פסק דין לגירושין, בתביעת הבעל לחיוב האשה בגט ושלילת כתובתה ומזונותיה.

דיון ראשון התקיים ביום ט"ז בטבת תשע"ב (11.1.2012), ונפרט מהלכו לאור האמור בהחלטת בית הדין מהיום הנ"ל -

בפנינו תביעת גירושין של הבעל.

הצדדים נשואים 18 שנה, ללא ילדים.

בפתח הדיון בית הדין מנסה לברר עם האשה את עמדתה, אולם היא לא מגיבה לשאלות בית הדין.

בית הדין התרה באשה כי אם היא לא תגיב, יוטלו עליה הוצאות משפט גבוהות, בגין גזילת זמן שיפוטי יקר והטרחת הצד השני. אולם, למרות התראה, האשה לא מגיבה.

הבעל מפרט עמדתו: הוא כבר תשעה חודשים לא בבית, האשה רצה אחריו עם פטיש, האשה רבה אתו כל העת, צועקת עליו כל הזמן. אין כל קשר ביניהם בחודשים האחרונים.

ב"כ הבעל מוסיפה: הבעל פתח תיק בבית המשפט, תביעה רכושית ופירוק שיתוף. נועד דיון ליום ראשון, והשופט כבר מינה שמאי ואקטואר. האשה לא אפשרה לשמאי להיכנס. לאור התנהגות האשה שאינה הגיונית, מבקשת לחייב את האשה בגט.

עוד טוענת כי האשה לא עובדת והבעל עובד. טוענת כי הבעל היה איש מוכה ע"י האשה.

בשלב זה בית הדין מתרה שוב באשה להגיב לשאלות שנשאלת או לדבר בפני בית הדין, ומפרט בפניה את האפשרויות הקבועות בחוק בגין זילות בית הדין ושיבוש מהלכי דיון, הטלת הוצאות משפט או מאסר.

עתה האשה מגיבה.

האשה נשאלת ע"י בית הדין האם היא רוצה שלום בית או גירושין. האשה מתחמקת מתשובה. עונה על דברים שלא נשאלת. לאחר הפצרות רבות של בית הדין, מגיבה האשה כי לאור התביעה של הבעל, אי אפשר לחיות עמו כך. עוד טוענת כי לאחר שיראו את ההוכחותיה, בית הדין עצמו יסבור כי היא צריכה להתגרש.

למעשה האשה מבקשת להתגרש רק אחר המצאת ההוכחות שלה כנגד הבעל. טוענת עוד כי הבעל צריך לשלם לה על הגירושין. ברם, לא מוכנה לומר כמה היא תובעת מהבעל.

ב"כ הבעל דורשת הוצאות משפט בעבור הדיון הקודם אליו האשה לא הופיעה, בסך 5000 ש"ח. לטענתה, סך זה כולל שכר הבעל ושכר עורך דין.

בית הדין מציין כי בהחלטה הקודמת נקבע כי דרישתה של ב"כ הבעל לתשלום הוצאות משפט תידון בדיון הבא, קרי - דיון זה.

האשה מגיבה כי היא לא הופיעה לדיון הקודם, משום שרצתה שהבעל יאמר את דברו לבד. ועוד הוסיפה: "לא ידעתי שצריך להופיע, בהזמנה היה כתוב שיש צו הבאה, חיכיתי לצו הבאה והוא לא הופיע."

וזו החלטת בית הדין האופרטיבית מהיום הנ"ל -

בית הדין אינו מסוגל להבין את תגובתה של האשה, תגובה אשר אינה מצדיקה את אי-הופעה לדיון. בית הדין רואה באי-הופעתה לדיון הקודם ניסיון למשיכת הליכי משפט או חיבול בהליכי משפט. מגמה זו מוכחת בעליל מהתנהגותה של האשה בבית הדין בדיון האחרון.

לאור האמור, בית הדין מחליט כך :

- א. בית הדין מאשר את הסכמת הצדדים להתגרש.
- ב. בית הדין רואה בחומרה רבה את התנהגותה של האשה בבית הדין, אשר גזלה זמן שיפוטי יקר וביזתה את בית הדין בהתנהגותה. בית הדין נהג באשה במלוא הסבלנות, ולא הטיל עליה סנקציות כלשהן. ברם, בית הדין מתרה באשה כי במידה והתנהגות זו תישנה, בית הדין יטיל על האשה הוצאות משפט כבדות וישקול אף הטלת מאסר על האשה בגין ביזיון בית הדין וחיבול מהלך הדיון.
- ג. בית הדין ממליץ לאשה להיעזר באיש מקצוע כדי להגיש תביעותיה הכספיות, אם ישנם. האשה רשאית לפנות לשם כך ללשכה לסיוע משפטי.
- ד. יש לקבוע דיון נוסף.
- ה. אם האשה לא תופיע לדיון הבא, כפי שארע בדיון הקודם, בית הדין ישקול להוציא כנגדה צו הבאה בתנאים מחמירים.
- ו. במועד הבא לא תישמע כל טענה באשר לחוסר ייצוג משפטי.
- ז. לאור אי הופעתה לדיון הקודם, בית הדין מחליט להטיל על האשה הוצאות משפט לטובת אוצר המדינה בסך 500 ש"ח. בשלב זה מושתות הוצאות משפט סמליות, במטרה שהאשה תפנים את המסר שיש להתייחס בכל הרצינות לרשויות המשפט במדינת ישראל, אף אם מצב הדברים אינו מתאים לרוחה.
- ח. יש להעביר העתק החלטה זו למרכז לגביית קנסות, רחוב יפו 224 ירושלים.

דיון שני נקבע ליום 20.3.12, האשה הופיעה אך הבעל לא הופיע.

דיון נוסף התקיים ביום 11.6.12, ולהלן מהלכו כאמור בהחלטה מיום הני"ל -

בפנינו תביעת גירושין של הבעל.

טענות הצדדים מובאות בהחלטת בית הדין מיום 11.1.12.

במסגרת ההחלטה הני"ל, אושרה הסכמת הצדדים להתגרש.

ב"כ הבעל פותחת בפירוט התביעה כיום: הצדדים פרודים כבר מעל שנה. הרכוש נידון בבית המשפט. מונה כונס נכסים. למעשה מציעה לאשה להתגרש עתה, כאשר שאר הרכוש ידון בבית המשפט.

האשה מגיבה: הבעל לא קיים עמי יחסי אישות תקינים כל ה 18 שנה. הוא רוצה רק את זכויותיי. בגללו אין לנו ילדים. אף סכום גבוה לא יכול לפצות אותי על כך שאיני אם ונשללה ממני האימהות. היו לי טיפולים לשם היריון, לא ידעתי שהבעל לא מקיים יחסים. היו לי טיפולי הפרייה בבית חולים.

ב"כ הבעל מגיבה: האשה צירפה תיק רפואי משנת 2001 ויש פרוטוקולים של טיפולים והורמונים שהיא לקחה. הרופא ד"ר ישי כתב בשנת 2002 כי האשה הגיבה נגדו בתוקפנות ובכעס, וכתב שאף אם יימשך הטיפול יש לערב עו"ס ואין לוותר לאשה בשל

תוקפנותה. הרופא ודאי בדק אם היא לא בתולה כטענתה, לפני טיפול ההורמונאלי.

בית הדין הציע בדיון כי בית הדין יפסוק בשאלת הפיצוי לאחר קיום דיון, ואז הם יתגרשו. האשה תובעת לדעת מהו הפיצוי שייפסק, וטוענת כי אם הפיצוי לא ימצא חן בעיניה, היא לא תתגרש. למעשה האשה תובעת פיצוי בגין כתובתה בסך מיליארד דולר.

בית הדין חקר את הבעל באשר לקיום יחסי אישות ביניהם. הבעל טוען כי הם קיימו יחסי אישות רגילים. עוד טוען שלאחר שנה מהנישואין הם הלכו לרופא נשים לבדוק את סיבת אי היריון, והרופא נתן טיפול, ואכן היה בשלב מסוים היריון מחוץ לרחם.

האשה מודה שהיה היריון מחוץ לרחם, שבע שנים לאחר הנישואין, לאחר טיפולי פוריות. ההיריון היה מכח יחסים עם הבעל. טוענת כי הבעל היה מוציא אתה מהריכוז במהלך יחסי אישות.

בית הדין הבהיר לאשה כי עוד לא הוכח כטענתה שבגלל הבעל אין להם ילדים, והבהיר לה שיתכן ובשל בעיה רפואית אצלה לא נקלט ההיריון, ויתכן והיא לא זכאית לכתובה ופיצוי בנסיבות מסוימות. בית הדין הבהיר לאשה כי אם היא לא תוכיח שבגלל הבעל אין להם ילדים, יתכן והיא לא תקבל לא פיצוי ולא כתובה.

הבעל מצהיר כי בבדיקת זרע שערך, הזרע היה תקין. אף האשה מאשרת שהרופא אמר שזרעו תקין. האשה מצהירה כי עשתה טיפולי IVF, עשתה כמה החזרות לאחר השאיבות, אך ההיריון לא נקלט.

וזו החלטת בית הדין למעשה מהיום הנ"ל -

בית הדין עבר על החומר הרפואי שהכניסה האשה, ולא מצא שם רמז לכך שבגלל הבעל ההיריון לא נקלט. מהחומר עולה בין השאר כי האשה סבלה מכאבים וצריבה בנרתיק. כן עולה כי סבלה מציסטות. עוד נאמר באישור הרפואי מיום 22.8.11 כי אין הפרעה גניקולוגית המונעת פעילות מינית.

בית הדין נותן לאשה 30 יום להגשת הצעת פיצוי ריאלי לשם סיום ההליך והליכה לגירושין. לחילופין, היא רשאית להמציא ראיות בפרק זמן זה לטענתה כי אכן הסיבה שלא היו להם ילדים הייתה בגינו של הבעל.

במידה ולא תתקבל תגובתה במועד ולא תמציא ראיותיה כאמור, בית הדין יסיק כי אין הדבר בגינו של הבעל אלא בשל בעיה בריאותית אצל האשה, ובית הדין ישקול לפסוק גירושין ללא פיצוי או כתובה בנסיבות מסוימות שייבדקו. במידה ואכן אין הדבר בגינו של הבעל, הרי יתברר כי הבעל מסר כל שנותיו לשם הניסיון להרות עם האשה, אף שאצלו לא הייתה כל בעיית הולדה, והאשה אמורה להוקיר לו טובה על כך ולא לגנות אותו בדרך שעשתה בדיון האחרון.

במקביל, על ב"כ הבעל לדווח אודות ההליך הרכושי המתקיים בבית המשפט, האם אוזנו הזכויות בין הצדדים, האם התקבל דו"ח אקטואר, והיכן עומדת סוגייה זו. יש לדווח בתוך 10 ימים.

למעשה עד היום האשה לא הגיבה לבית הדין.

ביום ג' בתשרי תשע"ג (19.9.2012) נתנה החלטת בית הדין נוספת כדלהלן -

הודעת ב"כ הבעל הוקראה.

לפנים משורת הדין, בית הדין נותן לאשה פרק זמן נוסף לתגובה, כפי שהתבקשה במסגרת החלטת בית הדין מיום 11.6.12. יש להגיב בתוך 14 יום.

העדר תגובה אף הפעם, בית הדין ישקול לפרשה כהסכמה לאמור בסיומה של החלטה זו, וישקול חיובה של האשה בגט, על כל המשתמע מכך, כולל שקילת האפשרות להטלת הוצאות משפט על האשה בגין אי התייחסות להחלטות בית הדין.

ברם, למרות האמור, תגובת האשה לא התקבלה.

ביום 16.10.12, לאור בקשת הבעל לחיוב האשה בגט ושלילת כתובתה בגין חוסר תגובתה (כן טען שהיא אינה משתפת פעולה אף עם בית המשפט), יצאה החלטה נוספת בה נאמר:

הודעת ב"כ הבעל הוקראה.

לאחר שהבעל יקיים את החלטת בית הדין מיום 11.6.12 באשר לתגובתו שנדרשה, בית הדין יאות לעסוק אף בבקשה זו לגופה.

בית הדין מתרה באשה פעם נוספת להגיב, לאור האמור בהחלטה הנ"ל.

ברם, למרות כל האמור, תגובתה לא התקבלה עד היום.

במקביל, ביום 28.10.12 התקבלה תגובת הבעל בה נאמר כי ההליך בבית המשפט טרם הסתיים. כן טוען שלא התקבל עדיין דו"ח אקטואר, משום שהאשה לא משתפת פעולה עם הכנת הדו"ח. למעשה מבקש שוב לחייב את האשה בגט וכן לקבוע כי האשה אינה זכאית למזונות ולכתובה.

להלן נצטט מתוך האמור במסגרת החלטת בית הדין מיום 14.11.12 באשר לפסיקת הדין לאור אי תגובתה של האשה ופסיקת גירושין אף לאור כך -

דין מרומה באישות וערוה

בפתח הדברים נקדים. בית הדין רואה בהתחמקויותיה ובחוסר תגובותיה של האשה דין מרומה, ורואה בכך הודאה מצידה על הנטען כי אי ההולדה לא נבעה מסיבתו של הבעל כאמור בהחלטה מיום 11.6.12.

ידועים דברי הרא"ש באשר לשותק בעת הדין ואינו משיב לטענות הדיין. הרא"ש בתשובותיו (כלל קז סימן ו) הדגיש כי השותק בעת דרישותיו וחקירותיו של הדיין במקום שידבר, שיסביר, שיצדיק את דבריו, אין שתיקתו מתקבלת. שתיקתו בעת הזאת מעוררת חשד בלב בית הדין שמא רמאי ניצב לפנינו.

בדבריו שם דן הרא"ש בדין תורה שהיה בין שני בעלי דין, בין ר' שלמה לר' ישראל, וכך כותב הרא"ש בתוך דבריו לאחר שמביא כל הדין ודברים שהיה בין הצדדים: "ואחר טענות הללו התחילו הדיינים לדרוש ולחקור כדי לעמוד על אמתת הדבר וכו' השיב רבי ישראל שאין לו להשיב על התביעה זו כי כבר השיב עליה, ועל

התביעות הבטלות שתבע לו אין לו מה להשיבו יותר. עוד שאלוהו הדיינים וכו' והשיב רבי ישראל שאינו חייב להשיב על זה וכו'. עוד שאלוהו שיאמר להם אם פרע לרי שלמה זה המעות וכו' והשיב רבי ישראל ואמר שאינו חייב להשיב על זה. עוד שאלוהו וכו' והשיב שאין לו להשיב יותר ממה שהשיב". עוד כמה שאלות מובאות שם ברא"ש ששאלו הדיינים את ר' ישראל ולא חפץ להשיב להם תשובה.

וכך התייחס הרא"ש לשתיקתו זו: "וצריך הנתבע להשיב על כל מה שישאל הדיין, ואם אינו רוצה להשיב לדיין ומכסה ומעלים דבריו ומשיב תשובות גנובות כדי שלא יוכל הדיין לעמוד על אמתת הדין, מה יעשה הדיין - לזכותו אי אפשר מאחר שנראה לו דין מרומה וכו', ואם יסתלק מן הדין היינו זכות וכו', על זה ועל כיוצא בזה נאמר אין לדיין אלא מה שענינו רואות, וכיון שנראה לדיין שאם היה זה משיב על שאלתו היה הדבר מתברר, ומחמת שלא יתברר הוא כובש את דבריו, יעשה הדיין כאילו השיב ונתברר שקרו ויחייבנו באומד הדעת, אע"פ שאינו יכול לברר שקרו בבירור ובפירוש, מאחר שהעדר הביאור בא מחמת רמאותו שאינו רוצה להשיב על חקירות ודרישות כדי שיתברר שקרו, אומדנא דמוכח היא ורשאי דיין מומחה לדון באומדנא דמוכח כזה וכו'".

מדברי הרא"ש נמצאנו למדים שבעל דין השותק בעת שנשאל שאלות ע"י בית הדין, על הדיינים להתייחס לעניין כאילו השיב הבעל דין על שאלותיהם ונמצא שקרן בטענותיו, ויכולים לחייבו בדין ע"פ אמדן דעתם, למרות שחסר בעצם הבירור.

דברי הרא"ש הנ"ל נפסקו להלכה גם בסמ"ע (חוי"מ, סימן טו ס"ק יג) ובש"ך (שם, ס"ק ה), ושם לא ציינו את התנאי שיהיה דיין מומחה.

בסגנון דומה התבטא גם המרדכי (בבא מציעא, רכב), וכתב: "כיון שאומר 'איני רוצה לפרש', ניכר שהוא רמאי, ודין מרומה הוא, וצריך דרישה וחקירה וכו', הלכך יש לו לשמעון לפרש דבריו, ואם לא יפרש דבריו, יפסיד."

וראה גם ברמ"א בחו"מ (ריש סימן עה) שכתב שאדם שאינו רוצה לברר דבריו, אם נראה לדיין שיש כאן רמאות, הוא יפסיד.

דין זה נאמר בעיקרו בדיני ממונות אך לכאורה ניתן להחילו אף בעניני אישות. כאסמכתא לדבר שניתן להסתמך על דין מרומה אף בעניני אישות, עיי בפסקים וכתבים לגרי"א הרצוג זצ"ל, שו"ת אבהע"ז (עמוד תרסח), שם דן אודות אשה האומרת "נטמאתי" ונתנה אמתלא, ובסוף הדברים כתב כך: "מתוך המסיבות וההסתכלות בעניין נקבע בדעתי שאשה זו עשתה הרע, ועתה בעצת וכו' מצאה לה דרך לבלבל את המוחות, וגם תרקבא דדינרי באה להוציא. לדעתי אין לך דין מרומה מזה, וגאוני קשישאי (כמדומה לי כבר הר"ן ז"ל) השתמשו ביסוד של דין מרומה גם במשפטי אישות, ודי בזה."

וראה אף בשו"ת אמרי יושר (להגר"מ אריק זצ"ל, סימן עו) בעניין המסרבת לבוא לדין, כתב כך: "כיון דבעלה טוען עליה כמה טענות מעוברת על דת, והיא מסרבת לבוא, הרי כמבורר שכן הוא כאמירת הבעל". הרי שסבר שהתחמקות מלבוא לדין, גורמת לכך

שבית הדין יתייחסו לעניין כאילו האשה מודה בטענות. זהו ממש כדינו של הרא"ש בתשובתו אודות הדין הממוני - המתחמק מלשתף פעולה בדיון, דנים אותו באומד הדעת כאילו התבררה אשמתו.

הרי שמצינו כמה פסקי דין מפורשים שגם לעניני אישות מיוחסת הלכה זו (וראה עוד מקורות לכך בספרי אורות המשפט ח"ג).

פסיקת גירושין

לאור כל האמור, כולל התעלמות האשה מהחלטות בית הדין ולאור אישור הסכמת הצדדים להתגרש כאמור בהחלטות קודמות, בית הדין מממש את האמור בהחלטתו מיום 11.1.12 ומחייב את האשה בקבלת הגט. במסגרת קביעה זו בית הדין מאמץ את טענות הבעל כי הסיבה שהצדדים ללא ילדים אינה מחמת סיבה התלויה בבעל, ומשכך, לאור העובדה כי הבעל לא הוליד עד היום, לאחר שנות נישואין ארוכות של 18 שנה, האשה חייבת לקבל גיטה, כמובא ברמ"א אבן העזר סימן קיט סעיף א שלא תיקן ר"ג במקום מצווה.

לאור האמור, יש לפתוח תיק לסידור גט.

בית הדין מתרה באשה כי אם לא תופיע לסידור הגט שייקבע, בית הדין ישקול להזמין בצו הבאה ע"י משטרת ישראל בתנאים מחמירים.

עד כאן מתוך ההחלטה הנ"ל.

וכך נפסק במסגרת ההחלטה הנ"ל באשר לחיוב כתובתה של האשה -

כתובה

על פני הדברים היה מקום לומר כי מחמת עילה זו, אף האשה לא זכאית לכתובתה, כאמור בשו"ע אבן העזר סימן קנד סעיף י ובב"ש שם ס"ק כב בנסיבות בהם הסיבה לאי ההולדה אינה בגינו של הבעל אלא בסיבתה הרפואית של האשה. ועיי ברכת שלמה (לגר"ש טנא) סימן כה, שהסיק בשיטת הבי"ש "גם הבי"ש סובר בדעת הרמב"ם שהיא צריכה לטעון ברי שאינו יורה כחץ, אז יש לה כתובה, אבל אם לא טוענת ברי שאינו יורה כחץ, אין לה כתובה. ואפשר אף אם הבעל ג"כ אינו טוען ברי, אין לה כתובה, שמעמידין ממון על חזקתו ודינו כאומר איני יודע אם נתחייבתי."

באשר לעובדות בנסיבות דידן, ראה האמור בהחלטה מיום 11.6.12 באשר לנסיבות אי קליטת ההיריון:

בית הדין הבהיר לאשה כי עוד לא הוכח כטענתה שבגלל הבעל אין להם ילדים, והבהיר לה שיתכן ובשל בעיה רפואית אצלה לא נקלט ההיריון, ויתכן והיא לא זכאית לכתובה ופיצוי בנסיבות מסויימות. בית הדין הבהיר לאשה כי אם היא לא תוכיח שבגלל הבעל אין להם ילדים, יתכן והיא לא תקבל לא פיצוי ולא כתובה.

הבעל מצהיר כי בבדיקת זרע שערך, הזרע היה תקין. אף האשה מאשרת שהרופא אמר שזרעו תקין. האשה מצהירה כי עשתה טיפולי IVF, עשתה כמה החזרות לאחר השאיבות, אך ההיריון לא נקלט.

בית הדין עבר על החומר הרפואי שהכניסה האשה, ולא מצא שם רמז לכך שבגלל הבעל ההיריון לא נקלט. מהחומר עולה בין השאר כי האשה סבלה מכאבים וצריבה בנרתיק. כן עולה כי סבלה מצייסטות. עוד נאמר באישור הרפואי מיום 22.8.11 כי אין הפרעה גניקולוגית המונעת פעילות מינית.

כך שקיימת הודאה שהבעיה לא מהבעל. משכך, היה מקום לומר כי האשה לא זכאית לכתובתה לאור הנימוק המובא לעיל.

ואולם, לאחר העיון נראה כי עדיין יש מקום לומר שלא איבדה כתובתה. וראה שו"ע אבהע"ז סימן קטז ובב"ש שם ס"ק ג, וכן חלקת מחוקק סימן קיז ס"ק א, כאשר העולה ממכלול הדברים כי אף ביחס למומין או לנישואין באיסור, אם האשה עצמה לא ידעה מכך מראש ולא הסתירה דבר מה מהבעל בעת הנישואין, אינה מפסידה תוספת כתובתה (כגון בנמצאה איילונית). אף בנידון דידן כך מסתבר, שאף אם קיימת בעיית פוריות אצל האשה, הבעיה לא הייתה ידועה לאשה מראש, ומשכך אין להפסידה תוספת כתובתה.

ואולם ע"פ תירוצו השני של הח"מ שם, שהחילוק בין מומים לאיילונית הוא שאת האיילונית יכלו לבדוק קודם בסימניה, ולכן ישלם כתובתה, א"כ ביחס למום של אי הולדה לא יהיה ניתן לומר כך, ויתכן ויש בסיס להפסידה כתובתה, כדוגמת מומין שידעה עליהם טרם נישואיה.

בעניין זה, ע"י בספר ברכת שלמה לגר"ש טנא, סימן כה, שם האריך בשאלת זכאותה של אשה שלא הולידה בדמי כתובתה. למעשה מציין מחלוקת ראשונים, מחלוקת הרמב"ם והראב"ד, האם איילונית זכאית לתוספת כתובה, ובאות יד שם מביא בשם הרש"ש כי אשה שלא הולידה לא זכאית לתוספת כתובה, וציין שהסיק בשו"ת לחם רב (לבעל לחם משנה) סימן נד, שיכול הבעל לומר קים ליה כראב"ד שאין לה תוספת בכהאי גוונא, ומסיק בשו"ת ברכת שלמה "לפי כל המבואר שיש פוסקים שלא מגיע לה תוספת כתובה, הרי הבעל יכול לטעון קים ליי". הרי שברמה העקרונית הסיק כי רשאי הבעל לטעון קים לי כשיטה הפוטרת אותו מעיקר כתובה ותוספת כתובה, אלא שבמקרה שהיה לפניו לא פטר את הבעל מכך, משום שנשא אותה בסמוך לגיל ארבעים, והיה עליו לקחת בחשבון כי התחייבותו לכתובתה היא אף אם האשה לא תוכל כבר להוליד.

ברם, למרות כל האמור, בית הדין מחליט שלא להכריע בסוגיית הכתובה כבר עתה. בית הדין קובע כי לאור חיובה של האשה בגט, כאמור לעיל, הצדדים יתגרשו בראשונה, ורק לאחר הגט בית הדין יכריע בשאלת הכתובה, לאחר דיון נוסף או בלעדיו, ואולי אף בדרך של פשרה, בהתאם לשיקול דעת בית הדין, ולאור דרישה מתאימה בעניין הכתובה שתתקבל לאחר הגט והצגת הכתובה ע"י האשה. באשר לפסיקת הכתובה, בית הדין ישקול לפסוק בשאלה זו אף לאור החומר שבתיקים הקודמים שבין הצדדים, עיון בחומר הרפואי המצורף לתיק והחלטות בית המשפט אם יתקבלו.

עד כאן מתוך החלטה הנ"ל.

מאז ועד היום התקיימו עוד כמה דיונים בתביעות הבעל לגירושין, בהם בית הדין לא זכה לשיתוף פעולה מצד האשה, ונתאר מהלכם בקצרה.

ראה לדוגמה האמור בהחלטת בית הדין מיום 1.7.13 -

לצדדים נקבע מועד לסידור גט להיום. בהחלטת בית הדין לגיטין מהיום (1.7.13) נאמר שהאשה לא עונה לשאלות בית הדין, מתעלמת במופגן מפניות בית הדין, ואינה משתפת פעולה עם בית הדין. עוד נאמר "התנהגותה מוזרה וגובלת בביזיון בית הדין". והתיק הופנה לבית דין דגן להמשך טיפול.

בית הדין דגן קבלם לדיון בהמשך היום.

הבעל עומד על תביעתו להתגרש. מבקש להתגרש היום.

האשה לא מגיבה לשאלת בית הדין האם היא מוכנה להתגרש היום.

בית הדין מתרה באשה כי אם היא לא תשתף פעולה עם בית הדין ולא תשיב לשאלות בית הדין, היא תחויב בהוצאות משפט.

למרות ההתראה, האשה ממשיכה שלא להגיב ואינה משיבה לשאלת בית הדין באשר לסידור הגט.

לאור האמור, בית הדין מחייב את האשה בהוצאות משפט בסך 1,000 ש"ח לטובת אוצר המדינה.

יש להעביר העתק החלטה זו למרכז לגביית קנסות, רחוב יפו 122 ירושלים.

בנוסף, לשם קידום ההליך, בית הדין קובע מועד נוסף למחר בבוקר (2.7.13) בשעה 9.00. בדיון מחר בית הדין ישוב ויבדוק עם האשה מהי עמדתה באשר להליך הגירושין וסידור הגט. כדי שלא להטריח את הבעל לחינם, הבעל לא חייב להופיע לדיון שיתקיים מחר. במידה והאשה תשתף פעולה עם שאלות בית הדין, בית הדין ישקול זימונו של הבעל.

במידה והאשה לא תופיע מחר לדיון במועדו, בית הדין ישקול זימונה בצו הבאה ע"י משטרת ישראל ללא שחרור בערבות.

ההחלטה הנ"ל הוקראה לשני הצדדים בדיון עצמו.

כן ראה לדוגמה האמור בהחלטת בית הדין מיום 3.7.13 שנתנה לאור אי הופעת האשה לדיון הנ"ל שנקבע -

בהחלטת בית הדין מאתמול (1.7.13), האשה הוזמנה למחרת היום (2.7.13) לבית הדין לשעה 9 בבוקר, לשם קידום הליך הגירושין, אולם היא לא הופיעה לדיון.

היעדרות זו הינה חוליה במסכת ארוכה של התעלמות מופגנת של האשה מבית הדין ומהחלטותיו הגובלת בביזיון בית הדין.

לשם קידום הליך גירושין נאות, האשה תובא לבית הדין בצו הבאה ע"י משטרת ישראל ללא שחרור בערבות.

לפנים משורת הדין, בשלב זה לא מושתות על האשה הוצאות משפט נוספות, זאת בתקווה שתפנים את המסר ותשתף פעולה עם בית הדין ועם החלטותיו.

כן ראה לדוגמה האמור בהחלטת בית הדין מיום 28.1.14 שנתנה לאחר הבאת האשה לבית הדין על ידי משטרת ישראל -

כאמור, כיום, הובאה האשה ע"י משטרת ישראל.

בית הדין בירר עם האשה כיצד לטעמה יהיה ניתן לקדם את הגירושין.

האשה לא מגיבה לשאלות בית הדין.

בית הדין התרה באשה כי אם היא לא תגיב בית הדין ישקול לקיים דיון נוסף ביום ראשון ולהותירה במאסר לשם הבטחת הופעתה, כן בית הדין הבהיר לאשה כי הוא מעוניין לשמור על כבודה והפציר בה שוב ושוב לשתף פעולה עם בית הדין.

ברם, למרות כל הפצרות בית הדין וההתראות, האשה ממשיכה בסירובה להגיב לבית הדין, והבעת פניה קפואה.

לאור האמור, בית הדין הודיע לצדדים על קביעת מועד נוסף לדיון ליום ראשון הקרוב 2.2.14 בשעה 9.30, בתקווה שבמועד הנ"ל האשה תשתף פעולה עם בית הדין לשם קידום הליך הגירושין.

הבעל מלין בדיון על העובדה שבית הדין קובע דיון נוסף ואינו מחליט בתביעת הגירושין למרות הזמן הרב שחלף מאז תחילת ההליך, ובית הדין מבהיר לו כי זו הסיבה שנקבע מועד מוקדם לדיון.

נציין כי זו אינה הפעם הראשונה בה האשה אינה משתפת פעולה עם בית הדין, וראה האמור בהחלטות קודמות (ראה לדוגמה החלטת בית הדין מיום 11.1.12, בה נאמר "בפתח הדיון בית הדין מנסה לברר עם האשה את עמדתה, אולם היא לא מגיבה לשאלות בית הדין. בית הדין התרה באשה כי אם היא לא תגיב, יוטלו עליה הוצאות משפט גבוהות, בגין גזילת זמן שיפוטי יקר והטרחת הצד השני. אולם, למרות התראה, האשה לא מגיבה", וכן בעוד החלטות נוספות).

בית הדין שקל לקיים דיון ביום חמישי הקרוב, אולם ביום זה בית הדין אינו יושב בהרכב מלא, ולכן נקבע דיון ליום ראשון שלאחריו כאמור.

בית הדין מצייין כי תיק הגירושין של הבעל נפתח כבר ביום 2.6.11, ומאז לא ניתן לקדם את הליך הגירושין בעיקר עקב אי שיתוף פעולה מצד האשה.

לאור העובדה כי האשה לא הופיע בעבר לדיונים, ואף לדיון היום הובאה ע"י משטרת ישראל בצו הבאה ללא שחרור בערבות, בית הדין מוציא פקודת מעצר ומחליט כי האשה תשהה במעצר עד ליום הדיון הנועד ל 2.2.14 בשעה 9.30 כאמור. על המשטרה להביאה לדיון בבית הדין במועד האמור. ברם, האשה תוכל להשתחרר ממעצרה בהפקדת ערבות מזומן בסך 50,000 ש"ח לשם הבטחת הופעתה לדיון.

כן ראה לדוגמה האמור בהחלטת בית הדין מיום 2.2.14, המועד שנקבע לדיון, כאמור -

בפנינו תביעת גירושין של הבעל.

בהמשך להחלטת בית הדין מיום 28.1.14 האשה הובאה לדיון ע"י משטרת ישראל.

בית הדין מנסה אף הפעם לשוחח עם האשה, אולם אף הפעם היא בוחרת שלא להגיב לבית הדין, והבעת פניה נותרת קפואה בכל מהלך הדיון.

בית הדין התרה באשה כי אם היא לא תגיב אף הפעם, בית הדין ישקול לקיים דיון נוסף ולהותירה במאסר לשם הבטחת הופעתה, ברם, למרות כל הפצרות בית הדין וההתראה, האשה ממשיכה בסירובה להגיב לבית הדין, ואף לא הסתכלה לכוון הדיינים.

ב"כ הבעל טוענת: יש לקבוע דיון נוסף, ולהותיר את האשה במעצר עד לדיון הבא. אחרת לא נוכל לאתר אותה. היא לא מופיעה לדיונים. במסגרת ההליך בבית המשפט ובגין אי הופעתה, נפסק על פירוק שיתוף, מוניתי כונסת נכסים, הבעל קנה את חלקה של האשה בדירה ע"פ דו"ח שמאי, אך האשה לא באה לקחת את חלקה המצוי אצלי בנאמנות. אנחנו לא בקשנו עד היום סילוק יד האשה מהדירה, משום שהבעל חושש שאם היא תסולק, הוא לא ימצא אותה לשם קידום הליך הגירושין.

כאמור בהחלטה קודמת הנ"ל, נציין כי זו אינה הפעם הראשונה בה האשה אינה משתפת פעולה עם בית הדין, וראה האמור אף בהחלטות קודמות (כגון ההחלטה הנ"ל, וראה לדוגמה החלטת בית הדין מיום 11.1.12, בה נאמר "בפתח הדיון בית הדין מנסה לברר עם האשה את עמדתה, אולם היא לא מגיבה לשאלות בית הדין. בית הדין התרה באשה כי אם היא לא תגיב, יוטלו עליה הוצאות משפט גבוהות, בגין גזילת זמן שיפוטי יקר והטרחת הצד השני. אולם, למרות התראה, האשה לא מגיבה", וכן בעוד החלטות נוספות).

בית הדין נעתר לבקשת ב"כ הבעל וקובע דיון נוסף ליום רביעי הקרוב 5.2.14 בשעה 11.00 בתקווה שבמועד הנ"ל האשה תשתף פעולה עם בית הדין לשם קידום הליך הגירושין.

כאמור בהחלטה קודמת, בית הדין מציין כי תיק הגירושין של הבעל נפתח כבר ביום 2.6.11, ומאז לא ניתן לקדם את הליך הגירושין בעיקר עקב אי שיתוף פעולה מצד האשה.

לאור העובדה כי האשה לא הופיע בעבר לדיונים, ואף לדיון היום הובאה ע"י משטרת ישראל בצו הבאה ללא שחרור בערבות, בית הדין מוציא פקודת מעצר ומחליט כי האשה תשהה במעצר עד ליום הדיון הנועד ל 5.2.14 בשעה 11.00 כאמור. על המשטרה להביאה לדיון בבית הדין במועד האמור. ברם, האשה תוכל להשתחרר ממעצרה בהפקדת ערבות מזומן בסך 50,000 ש"ח לשם הבטחת הופעתה לדיון.

מבוקש מעו"ס בית המעצר לשוחח עם הנתבעת ולהבהיר לה את משמעות התנהגותה על כל המשתמע מכך.

כבר בשלב זה, על הבעל וב"כ לשקול איזה מבין ההליכים הבאים מבוקש על ידם, מתוך שקילת כל האפשרויות העומדות על הפרק, על כל יתרונותיהם וחסרונותיהם בנסיבות דן.

כך שכבר אז החלה לעלות על הפרק האפשרות למתן היתר נישואין לבעל בכפוף לפתיחת תיק מתאים.

בשלב זה החל אף ניסיון למתן ייצוג משפטי לאשה, וראה עוד האמור בהחלטת בית הדין מיום 5.2.14, המועד שנקבע לדיון, כאמור -

בפנינו תביעת גירושין של הבעל.

בפתח הדיון עו"ד רוזן טוען: המשפחה של האשה פנתה אלי לשם ייצוג, אך האשה עצמה לא מוכנה שאני אייצג אותה.

בפני בית הדין עו"ד רוזן פונה לאשה לקבלת הסכמתה לייצוג, אך היא מפנה פניה ממנו ולא מוכנה לשוחח עמו.

ב"כ הבעל מעירה כי אחיותיה של האשה מצויות מחוץ לאולם הדיונים.

בית הדין הציע כי ישוחח בנפרד עם אחיות האשה שבחוץ. אין התנגדות מצד הצדדים.

בית הדין שוחח בנפרד עם שתי אחיות האשה ובדק אפשרויות שונות. אחות האשה הגרה בת"א הציעה כי האשה תעבור להתגורר עמה בימים הקרובים והיא תנסה להשפיע עליה להתגרש. כן היא מוכנה לחתום על התחייבות כספית לשם הבטחת הופעתה לדיון הבא.

טוענת ב"כ הבעל: נקבע בהחלטת בית הדין מיום 14.11.12 כי האשה חייבת לקבל גיטה. לאחר 18 שנות נישואין ללא ילדים. הצדדים חיים בנפרד שלוש שנים. הבעל סובל בבית משפט לא קופחה כל זכות של האשה. ניתן לדון בכל עניין שבתיק. יש לארגן ראשית את סידור הגט. האשה לא משתפת פעולה עם בית הדין. נבקש לחייבה בקנס לכל יום עיכוב במתן הגט. ע"ש הצדדים היו שתי דירות, אחת הוא ירש מסבתו, אך רשם מחצית על שמה. כן דירה נוספת ע"ש שניהם. השופט ציין לטובה את התנהלות הבעל, הדירות הוערכו ע"י שמאי, נמצא אצלי שיק לחלקה בדירות ע"ש 400,000 ש"ח. זה בחשבון נאמנות שלי. דירה אחת ריקה והאשה גרה בדירה השנייה. נפנה את האשה באמצעות הוצל"פ.

בית הדין הציע כי ניתן ניסיון לאחיות הבעל לשכנע את האשה להתגרש מחוץ לכותלי המאסר.

ב"כ הבעל טוענת: יש להקציב זמן, ולהחליט כי האשה לא תשוב בפרק הזמן הזה לנהריה אלא תהיה אצל אחיותיה לשם שכנועה לגרש.

בית הדין מחליט שלא להאריך את מעצר האשה. האשה תשחרר. ייקבע דיון נוסף ליום שלישי 11.2.14 בשעה 9.45.

בית הדין הודיע בדיון בנוכחות האשה וכל הצדדים כי אם האשה לא תופיע לדיון, היא תחוייב בסך 25,000 ש"ח לטובת אוצר המדינה או לטובת הבעל, ע"פ שיקול דעת בית הדין. סך זה עשוי שיחולט מהסך המגיע לה עבור הדירה (המצוי בנאמנות ב"כ הבעל).

בית הדין ממליץ על עיכוב פינוי הדירה בה גרה האשה בנהריה עד לדיון הבא.

בעניין ייצוגה המשפטי של האשה, ראה עוד האמור בהחלטת בית הדין מיום

בפנינו תביעת גירושין של הבעל.

הבעל וב"כ הופיעו לדיון אך האשה לא הופיעה לדיון, למרות האמור בהחלטת בית הדין מיום 5.2.14.

בית הדין נעתר לבקשת עו"ד דוד רוזן להשמיע דבריו, אף שהאשה לא חתמה לו ייפוי כח בתיק זה. דבריו לא נרשמו בפרוטוקול, משום שאינו צד בתיק, אך תמצית דבריו הייתה לתת לו חודש ימים כדי לנסות ולסיים את העניין ברוח טובה.

לאחר שטען, עזב עו"ד רוזן את אולם הדיונים, והדיון נמשך בנוכחות צד אחד בלבד, הבעל וב"כ.

טוענת ב"כ הבעל: עו"ד רוזן רוצה לפתוח את החלטות בית משפט שהן חלוטות. זה לא אמור להיות נדון בבית הדין, וכ"ש שהחלטה שם חלוטה. הוא יגרום עינוי דין נוסף לבעל. למעשה הוא לא יעזור. עו"ד רוזן רשאי לפנות לבית המשפט בעניין הרכוש. פה צריך להחליט בעניין בגט. הבעל עגון והוא רוצה להכיר משפחה ואין לו ילדים.

ובכן, נציין מתוך האמור במסגרת החלטת בית הדין מיום 5.2.14 בהתאם לדיון המתואר לעיל מיום זה -

ובכן, לאור אי הופע האשה לדיון היום, המצטרפת לאי הופעותיה לדיונים קודמים, בית הדין מוציא צו הבאה כנגד האשה ללא שחרור בערבות. לאור העובדה כי בעבר הצו לא בוצע, בית הדין פונה ישירות למפקד משטרה נהריה לביצוע הנ"ל. לאור העובדה כי דיני ישראל מצויים בשבוע הבא בימי עיון והשתלמות, המשטרה תבצע את הנ"ל רק מיום 23.2.14.

בנוסף, בית הדין קובע כי האשה תחויב בסך 25,000 ש"ח בגין אי הופעתה לדיון היום. סך זה יחולט מהסך המגיע לה עבור הדירה (המצוי בנאמנות ב"כ הבעל). סך זה יועבר לטובת הצד השני ויקוזז מחלקה של האשה. ברם, במידה והאשה תסכים לקבל את הגט בתוך 45 יום, בית הדין ישקול בחיוב לבטל פסיקה זו ולהותיר סך זה בחלקה של האשה. במידה והגט לא יסודר בפרק זמן הנ"ל, ההחלטה הינה בתוקפה.

לאור הניסיון בתיק זה במשך שלושת השנים האחרונות, בית הדין לא התרשם כי יהיה ניתן לקדם תיק זה בדרך אחרת.

כך שבית הדין העניק לאשה הזדמנויות רבות לשם קידום הליך הגירושין וקבלת זכויותיה, אולם כמעט בכל השלבים האשה בחרה שלא לשתף פעולה כלל עם ההליך המשפטי ככלל ועם בית הדין באופן אישי בפרט.

וראה האמור אף בהחלטת בית הדין מיום 30.3.14 שנתנה לאחר הבאת האשה לדיון על ידי משטרת ישראל -

בפנינו תביעת גירושין של הבעל.

נציין האמור בהחלטת בית הדין מיום 26.3.14.

לאור העובדה שהתבררה כי האשה כן שוחחה עם אנשי השב"ס שהביאו לבית הדין ולבית המשפט, כפי שהשיבו לבית הדין בעת שנשאלו על כך, בית הדין מביע פליאה כי האשה בוחרת שלא לשוחח כלל עם בית הדין, ולאור האמור החליט בית הדין כי

למרות התעלמותה ואי הסכמתה אף להפנות את הראש לכוון מושב הדיינים, בית הדין ישוחח עמה. בית הדין המשיך לשוחח עם האשה, כאמור, והבהיר לה כי אינו רוצה לפגוע בה, אך באי שיתוף פעולה מצידה ובאי הופעה לדיונים היא פוגעת בעיקר בעצמה. בית הדין הבהיר לה כי בלית ברירה, לא יהיה מנוס מלקבוע דיון סמוך ליום ראשון הקרוב 30.3.14 בשעה 10 בבוקר ולזמנה בפקודת מעצר לשם הבטחת הופעתה.

חרף כל ההסברים כמתואר, האשה אינה מגיבה ואינה מפנה ראשה לבית הדין.

ובכן, בית הדין קובע דיון נוסף ליום ראשון הקרוב 30.3.14 בשעה 10 בבוקר. מחר, ביום חמישי, בית הדין אינו יושב בהרכב מלא, כך שהמועד הסמוך ביותר הוא יום ראשון הקרוב. לדיון הנ"ל יוזמן אף הבעל.

בית הדין מוציא פקודת מעצר כנגד האשה לשם הבטחת התייצבותה לדיון הבא שנקבע כאמור, עם אפשרות לשחרור כנגד הפקדת מזומן בסך 150,000 ש"ח.

כיום, האשה מסרבת להיכנס לאולם הדיונים וע"פ הוראת בית הדין וכדי שלא להמשיך בעיגון הבעל מהמתמשך, הוכנסה לאולם נגד רצונה ובאמצעות הפעלת כח סביר ע"י סוהרי שב"ס המלווים אותה לבית הדין. במהלך כל הדיון האשה ניסתה לצאת מאולם הדיונים, וע"פ הוראת בית הדין, הוחזקה באולם הדיונים ע"י סוהרי שב"ס נגד רצונה.

ב"כ הבעל מצהירה: בבית המשפט הורה לפנות את האשה מהדירה. השופט לא עיכב את ההליכים. השופט סילמן ניצן בדק היטב ומצא כי האשה כשירה לעמוד בדיון. האשה זייפה את חתימות הבעל, והוא פורע את השקים שהאשה פיזרה בתרמית. צר לנו לראות את האשה כך, וגם לבעל. הוא רק רוצה להתגרש. מבקשת שהיא תבוא לקחת את הכסף, אם לא, הוא יוחזר לבית המשפט. מבקשת להותיר את האשה במעצר עד לגירושין, ולפתוח תיק סנקציות.

האשה מתבקשת להגיב לדברי ב"כ הבעל, אולם היא מתעלמת מבית הדין ובוחרת שלא להגיב ואף שלא להביט לכוון שולחן הדיינים.

בית הדין העלה בפני הבעל וב"כ את שתי האפשרויות העומדות על הפרק; היתר נישואין לשאת אשה שנייה והטלת צווי הגבלה לפי חוק, וב"כ הבעל בקשה הפסקה קצרה כדי לשקול את הנ"ל עם הבעל.

הדיון הופסק והצדדים יצאו מהאולם לצורך התייעצות כאמור.

לאחר מספר דקות הדיון נמשך. אף עתה הוכנסה האשה לדיון נגד רצונה והוחזקה באולם ע"י סוהרי שב"ס נגד רצונה וע"פ הוראת בית הדין.

ב"כ הבעל טוענת: שקלנו והחלטנו שנבקש הטלת צווי הגבלה כנגד האשה ולא היתר נישואין.

האשה מתבקשת להגיב להצהרה הנ"ל, אולם היא לא מגיבה לבית הדין.

עד כאן תיאור הדיון היום.

ובכן, הבעל רשאי לפתוח תיק תביעה כרצונו.

בית הדין מחליט לקבוע דיון נוסף ליום חמישי 3.4.14 בשעה 11.00 בתיק הגירושין. במידה והבעל יפתח תביעה להטלת צווי הגבלה, בית הדין ישקול לדון בתביעה זו במועד הנ"ל. לאור אי הופעת האשה לדיונים שעברו והבאתה ע"י משטרת ישראל בצו הבאה ללא שחרור, ולשם הבטחת הופעתה לדיון הבא, בית הדין מחליט להאריך את מעצרה של האשה עד ליום 3.4.14, וביום זה היא תובא לבית הדין.

בית הדין מוציא פקודת מעצר כנגד האשה לשם הבטחת התייצבותה לדיון הבא שנקבע, כאמור, עם אפשרות לשחרור כנגד הפקדת מזומן בסך 150,000 ש"ח.

בית הדין מתרשם כי האשה כשירה לעמוד לדין ולקבל את גיטה. בית הדין כבר ניהל בעבר דיונים בהם האשה שיתפה פעולה עמו, וצר לו כי כיום האשה בחרה לכת בדרך של אי שיתוף פעולה טוטאלי. ברם, בית הדין אמון על עבודתו ועל שחרור הבעל מכבלי עגינותו, ולא יוכל "לגרור רגליים" בניהול תיק זה רק בשל אי שיתוף פעולה מצד האשה.

כן ראה האמור במסגרת החלטת בית הדין מיום 3.4.14 (בתיק צווי הגבלה שפתח הבעל) -

בפנינו תביעת גירושין של הבעל.

האשה הוכנסה ע"י סוהרי השב"ס לאולם הדיונים בניגוד לרצונה, משום סירובה להיכנס לדיון. זאת ע"פ הוראת בית הדין. כן האשה הוחזקה ע"י סוהרי שב"ס בכל מהלך הדיון באולם כנגד רצונה, ע"פ הוראת בית הדין.

סוהרי שב"ס מתארים כי עד הגעת האשה לבית הדין היא התנהגה בסדר.

ב"כ הבעל טוענת: עו"ד רוזן הגיש ערעור לבית הדין הגדול על אי מינויו לייצג את האשה כאפוטרופוס בבית הדין. כן יש לנו החלטת השופט סילמן ניצן שהגיע הבוקר, לה מצורף עידכון עו"ס שב"ס שם נאמר כי הנתבעת משתפת פעולה עם עו"ס הכלא, דברה בנועם ומודעת היטב למצבה. עו"ס שב"ס ציינה שאין סימנים המעידים על התנהגות לא נורמטיבית.

וזו הייתה התרשמות בית הדין באשר לכשירותה של האשה, כאמור בהחלטה הנ"ל -

בית הדין מצטט קטעים נוספים מתוך הודעת שירותי הרווחה נהריה מיום 2.4.14, החתומה ע"י שני עו"ס הרווחה; עו"ס האחראית על תחום הטיפול במשפחות ועו"ס לחוק חוסים (בתגובה לבקשת השופט ניצן סילמן, בית המשפט לענייני משפחה בקריות, לאמוד את מצבה של האשה), בה נאמר כי "גבי [פלונית] לבושה באופן נקי ומסודר, אוכלת את ארוחותיה ומתקשרת עם סביבתה". ועוד שם "נהפוך הוא, להערכת עו"ס הכלא והצוות, גבי

[פלונית] עושה רושם כי הינה בהחלט יציבה, מודעת לעצמה ולסביבתה ומודעת לבחירתה. מתנהגת באופן נורמטיבי לחלוטין. ועוד שם: "אין כל ממצא או עדות או סיבה המצביעה על הצורך להפנות לאבחון כלשהו."

המסמך הנ"ל נסרק לתיק בית הדין. בית הדין מציין כי כך אכן התרשם בית הדין מאותם דיונים שהאשה כן השתתפה בהם והביעה את עמדתה באופן חופשי. בדיונים בפני בית הדין לא נצפתה כל התנהגות המצביעה על חוסר כשירותה של האשה ועל ליקוי מסוים במודעות או במסוגלות לקבלת החלטות.

בית הדין מתרשם כי כל התנהגויותיה החריגות של האשה בפני בית הדין הינם "הצגה", כדי להמשיך ולאמלל את הבעל וכן כדי לבזות את בית הדין.

וזוהו המשכו של הדיון, כאמור בהחלטה הנ"ל -

מוסיפה ב"כ הבעל: השופט הורה להפקיד סך ראשוני אצל אחיותיה של הבעל.

ב"כ הבעל מגישה לבית הדין את המסמכים וההחלטות שהתבקשו בהחלטת בית הדין מיום 31.3.14.

הבעל פתח תיק להטלת צווי הגבלה על האשה. טוענת ב"כ הבעל: כל הסנקציות לא רלוונטיות, החשבון בנק בכל מקרה מוגבל לשתי חתימות. יש לאשה רישיון נהיגה אך אין לה רכב. הסנקציה היחידה שיכולה להועיל היא רק הותרתה במאסר.

בית הדין שוחח עם הבעל וב"כ אודות האפשרות למתן היתר נישואין לבעל במקום הטלת סנקציות, אולם הבעל וב"כ עומדים בתחילה על דרישתם להטלת צווי הגבלה על האשה.

הצדדים הופנו להתייעצות מחוץ לאולם הדיונים. לאחר כמה דקות הוחזרו לאולם. אף הפעם האשה הובלה בניגוד לרצונה לאולם הדיונים והוחזקה באולם כנגד רצונה.

טוענת ב"כ הבעל: הבעל שקל צעדיו והחליט לבחור בדרך של בקשה לקבלת היתר נישואין.

הבעל טוען: אני מסכים לכך, אני בוחר בדרך של בקשה למתן היתר נישואין.

האשה התבקשה להגיב לבקשת הבעל. בית הדין התרה באשה כי אם היא לא תגיב לשאלת בית הדין, בית הדין יחייב אותה בהוצאות משפט בסך 15,000 ש"ח.

ברם, האשה בוחרת שלא להגיב לבית הדין.

האשה הותרתה כנ"ל ע"י בית הדין 3 פעמים, ולכל ההתראות והבקשות בחרה שלא להגיב.

וזו החלטת בית הדין האופרטיבית מהיום הנ"ל -

ובכן, בית הדין קובע כנ"ל:

א. הבעל רשאי לפתוח תיק להיתר נישואין כבקשתו.

ב. התיק להטלת צווי הגבלה ייסגר.

- ג. במידה וייפתח תיק להיתר נישואין, ייקבע מועד דיון.
- ד. אם האשה לא תופיע לדיון הבא, בית הדין ישקול להוציא היתר נישואין לבעל לאלתר.
- ה. לאור העובדה כי הבעל בחר בבקשה למתן היתר נישואין כהצהרתו, האשה תשותרר ממעצרה.
- ו. לאור אי שיתוף פעולה מצד האשה בבית הדין וסירובה להשיב לשאלות בית הדין, תופעה ומחזה שחזרו על עצמם במהלך כל הדיונים האחרונים, וההתראות שקדמו לסירובה להגיב לבית הדין, בית הדין מחליט לחייב את האשה בהוצאות משפט בסך 10,000 ש"ח לטובת הבעל. במידה והאשה תקבל את הגט בדיון הבא שייקבע, בית הדין ישקול ביטול החיוב הנ"ל, ולאחר קבלת עמדת הבעל באשר לכך.

עד כאן מתוך ההחלטה הנ"ל.

כך שבשלב זה הבעל כבר בחר ללכת בדרך של בקשה למתן היתר נישואין אשה שנייה, מתוך הבנתו כי צווי הגבלה לא יועילו לקרב את הגט המיוחל בין הצדדים.

עד כאן הארכנו בתיאור הדינים שהתקיימו, כדי לסבר את האוזן ולהבהיר כי ככל הנראה, אם לא נפעל בדרך זו של מתן היתר נישואין לבעל, הבעל לא יוכל לגרש את האשה לעולם. זאת מכוח העובדה כי האשה מוכנה להיעצר ולהיאסר, כפי שנצפה עד היום (בגין אי הופעה ולשם הבטחת הופעה לדיון), והדבר לא מהווה כל לחץ עליה לשם קידום הליך הגירושין. נראה כי דחף הנקמה שלה בבעלה והדחף שלה לצערו, גובר על כל השיקולים האחרים מבחינתה, כגון קבלת חירותה, הסיכוי קבלת סך כתובתה אם ייפסק לה וכן קבלת תמורת הדירה, אשר עד היום היא מסרבת לקבלו.

היתר נישואין לבעל - נימוקים הלכתיים

להלן נביא כמה נימוקים הלכתיים לשם מתן היתר נישואין לבעל בנסיבות דיון.

היתר נישואין לבני זוג מבני ספרד

כאמור, הצדדים מבני ספרד שלא קבלו את חרם דרבנו גרשום שלא לשאת שתי נשים, כך שכל עוד אין סיכוי לשלום לדעת בית הדין והמצב קשה, כפי המתואר לעיל על כל פרטיו הנוגעים לתיק זה, ניתן לתת לבעל היתר לשאת אשה על אשתו.

ונבאר מעט יותר. הזוג הם מבני ספרד, כך שחרם דר"ג אינו נוהג אודותם כיום (כאמור בשו"ע אבן העזר סימן א סעיף י) למרות שאף אודותם נהוג כי לא יוכל הבעל לשאת אשה על אשתו, בייחוד לאור האמור בשו"ע שם סעיף ט אודות מקום שנהגו שלא ישא אדם אשה אחרת על אשתו, כפי שנהוג כיום, וכן האמור בשו"ע אבן העזר סימן עו סעיף ח, כי "במקום שנהגו שלא ישא אדם אלא אשה אחת, אינו רשאי לישא אשה על אשתו שלא ברשותה, וכל שכן אם התנה בכתובתה שלא ישא אשה אחרת עליה". וכן ראה האמור בשו"ע אבן העזר סימן א סעיף יא כי "טוב לעשות תקנה בחרמות ונידוים על מי שישא אשה על אשתו."

בנוסף, ידועה תקנת הרבנות הראשית לישראל בכינוס הרבנים תשי"י ("חרם ירושלים", ראה מבוא לתקנות גדרי אישות בישראל והתקנות שם, והדברים

מובאים אף במאמרו של הגר"א שרמן שליט"א בקובץ תורה שבעל פה, כרך כז) כי "אסור לאיש ואשה בישראל לארס או להתארס עם אשה שניה על אשתו הראשונה, אם לא בהיתר נישואין מאושר בחתימת הרבנים הראשיים לישראל" (תקנה ב שם). כאמור שם (בסיום התקנות), תקנה זו מיוחסת ל"כל קהילות ישראל", דהיינו קהילות בני אשכנז או בני ספרד המצויות בארץ ישראל, ונתקנה לשמירת האחדות ודרכי שלום בין הקהילות, כמובא במבוא לתקנות שם. ועיי' במאמרו של הגר"א שרמן שם בביאור תקנה זו בא"י, אף שנוגדת את שיטתו העקרונית של מרן הב"י מרא דאתרא דא"י (ראה שו"ע, אבן העזר, סימן א סעיף י) באשר לאיסור נשיאת שתי נשים, שסבר שחרם זה נהג רק עד סוף האלף החמישי, וראה עוד מש"כ בשו"ת ב"י, דיני כתובות סימן יד (תמצית ביאורו של הגר"א שרמן שליט"א שם, הוא, משום שבא"י בטלו וחרבו הקהילות מאז ימיו של הר"י קארו, א"כ בטלו חיובי המנהגים שהתקבלו בא"י וכן הקבלה לפסוק ולהורות כהמרא דאתרא, הב"י. אך ידוע כי מרן הגרע"י זצ"ל כן דגל בשיטה לפסוק כמרן הב"י אף כיום בא"י, וכמוזכר שם במאמרו).

כך שקיים בסיס הלכתי לכך שאף בן ספרד לא ישא כיום אשה נוספת על אשתו ללא הוראת היתר.

בעניין היתר נישואין - אשה שניה, לבני ספרד, ראה מש"כ מרן הגר"ע יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר חלק ח - אבן העזר סימן ב (אות ג) -

ואגב דאיירי בדין חרם רגמ"ה, אשיחה וירוח לי, כי בהיותי משרת בקודש כרב ראשי בת"א וראש אבות בתי הדין, בחודש אייר תשל"א כינסתי וקראתי לאסיפת בתי הדין עם אבות בתי הדין בת"א שליט"א (שמונה בתי דין), ונשאתי דברים בפניהם בעניין חרם רגמ"ה, בשומעי כי יש בתי דין שפוסקים להחמיר גם על הספרדים ועדות המזרח בעניין זה, בהחילם חדר"ג גם על עדות המזרח בפסקיהם, ושגגה היא בידם, שכבר כתב מהרשד"ם (בחיו"ד סי' קמ), שחרם רגמ"ה לא נתפשט אלא בין האשכנזים. ע"ש. גם הרדב"ז בתשובה שהובאה בשו"ת מהר"י בי רב (סוף סי' סא) כתב, שבירושלים ובכל המקומות האלה לא נתפשטה גזרת רגמ"ה, ונהגו לישא כמה נשים ואין פוצה פה. ע"ש. וכ"כ המהר"ם אלשקר (סוף סימן צה), שרוב הגליות כגון בגלילות ספרד ובמערב ובכל המזרח לא קבלו עליהם מעולם תקנת רגמ"ה לא אז ולא היום. ע"ש. וכ"כ הכנסת הגדולה (אה"ע סי' א הגב"י אות נג), שתקנת רגמ"ה לא פשטה בספרד ובמערב ובארצות המזרח, וכמ"ש המהרל"ח (סי' כו) והמהריב"ל ח"א (כלל ב דף יח ע"א), ובשו"ת משפט צדק ח"ב (סי' א וע'). ע"ש. וכ"כ בשו"ת פרח מטה אהרן ח"ב (סי' סו). ע"ש. וכ"כ החקרי לב (ח"ג מיו"ד סי' פז) ובשו"ת צל הכסף ח"ב (חאה"ע סי' י). ובשו"ת טוב לישראל (דף יז ע"ג והלאה). ובשו"ת עולת איש (חאה"ע סי' ג) ובשו"ת שארית יוסף ידיד ח"ב (עמוד קסז). ועוד.

כך שלשיטתו אין להחיל חדר"ג של איסור נשיאת שני נשים על בני ספרד.

לאחר מכן הציג החסרונות לנוהגים עניין החרם גם בבני ספרד -

ואין ספק שהחומרא בזה בזמנינו גורמת לתקלות רבות, שאם הבעל לא דתי, הולך ולוקח לו פילגש הידועה בצבור, ומה הועילו חכמים בתקנתם, ואם הוא דתי בודאי שלא ניצול מהרהורי עבירה

הקשים מעבירה, ואולי גם מעשה ח"ו. וכמבואר בפוסקים. וכן האריך בזה הגאון רבי בצלאל זאב שפראן בשו"ת הרב"ז (חאה"ע סי' כו), והביא גם מהחתם סופר (סי' ג) שהרבנים המחמירים בחדר"ג רבים חללים הפילו, ויודע הוא בשלשה שיצאו לגמרי מן הדת. עש"ב. וע"ע בשו"ת דברי חיים מצאנז ח"ב (חאה"ע סי' יד'). ע"ש. וכרגע נראה לי ספר בית יוסף חדש (ירושלים תרל"ה) מהגאון רבי עקיבא יוסף שליזנגר, וראיתי אליו שהביא בשם הגאון בעל פאת השלחן, רבי ישראל משקלוב, שאמר בשם הגר"א זצ"ל, שאילו היה עולה הדבר בידו, היה מוכן לבטל תורה ותפלה ולכתת רגליו מעיר לעיר וממדינה למדינה להשפיע על רבני המקומות לבטל לגמרי החרם דרגמ"ה שלא לישא שתי נשים. ע"ש. וגם הלוים ראיתי בספר תולדות הגר"א מאת רבי בצלאל לנדא (עמוד קז) שהביא נוסח המכתב שכתב הרה"ג רבי שמואל העליר מצפת ביום י"ד טבת תרל"ו, אל הרה"ג רבי עקיבא יוסף שליזנגר, הנ"ל, וז"ל: והנני מעיד עלי שמים וארץ, כי כמה פעמים שמעתי מהגאון החסיד רבי ישראל משקלוב זצ"ל מחבר ספר פאת השלחן, ששמע מפי הגאון האמיתי החסיד רבינו אליהו מוילנא זיע"א, כי אילו היה עולה הדבר בידו היה מבטל תורה ותפלה ומסבב מעיר לעיר וממדינה למדינה לבטל החרם דר' גרשום בעניין איסור לשאת שתי נשים, כי ע"י ביטול החרם תהיה התקרבות הגאולה. וגם להשפיע שהכהנים ישאו כפיהם לברך ברכת כהנים בכל יום. ע"כ. (וע"ע בשו"ת בית אבי ח"ב סי' קכ). והנה אף על פי שלא יצאה לפועל מחשבתו הטובה של רבינו הגאון מוילנא, מכל מקום הבו דלא להוסיף עלה, להחמיר חומרת החדר"ג גם על הספרדים ועדות המזרח, אשר לא קבלו מעולם ועד עתה. וכן מתבאר בשו"ת עזרת כהן (סי' קג אות יח דף שעט ע"ב) שיש להקל בזה לספרדים. ע"ש.

כך שחרם זה, אין לנהגו בבני ספרד.

לצדדים אין ילדים

בנידון דידן, הצדדים נשואים מעל 20 שנה, לצדדים אין ילדים, והבעל מבקש להוליד מאשה אחרת. האשה כיום בגיל 52 כך שנראה כי אתה כבר הוא לא יוכל להוליד (מלבד העובדה כי היא לא רוצה אותו בעליל ומחפשת רעתו, כפי המוצג לעיל). וראה האמור ברמ"א אבן העזר סימן א סעיף י אודות אי נהיגת חרם דר"ג במקום שלזוג אין ילדים (ביחס לבני אשכנז, אודותם נוהג החרם, כאשר נידון דידן, שעסקינן בזוג מבני ספרד, קל יותר, וכמבואר).

וראה האמור בקובץ שורת הדין כרך יז עמוד לו (פסק דין מאת הדיינים הגאונים שלום מ. אזולאי, יוסף שלום אלישיב, יוסף קאפח), אודות היתר נישואין אשה שניה, על פי הסכמתה של הראשונה, וכשאינן לצדדים בניים. וכך כתבו שם -

בישיבת בית הדין מיום ד' ניסן תש"י הופיעו מר צמח ואשתו צלחה והסכימו ביניהם כדלקמן: היות ומר צמח לא זכה להיבנות ממנה והוא עודנו צעיר לימים, ולהבא אין תקווה שהיא תלד וכו', והוא היה בחור ואין לו זרע כלל, לכן מסכימה האשה לתת לו רשות לישא אחרת, ומר צמח חייב לתת לה 5 ל"י לחודש בעד כלכלתה כל ימי חייה. וכו', וביום ט"ז ניסן תש"י השליש הבעל הגט בבית הדין ונתנו לו רשות לישא אחרת.

וראה עוד האמור באוצר הפוסקים סימן א אות ב, שיש פוסקים שהתירו לשאת אשה שניה על אשתו במקרה שלא הוליד ממנה ויש שהתירו אף בלא מאה רבנים, וכ"ש בנידון דידן שאיירי בבני ספרד שלא קבלו החרם.

וראה גם האמור בשו"ת הר צבי אבן העזר סימן יא שכתב -

לכבוד מעי ידיד נפשי הרב הגאון חו"ב כמוהר"ר חנניא גבריאל שליט"א. ראב"ד להעדה הספרדית בירושלים ת"ו. ידידי הרב, בתר דמסגינא בשלמא, הנני נעתר לרצונו החביב עלי לחו"ד בשאלה שעמדה לפניו, באשה ששהתה עם בעלה זה יותר מעשר שנים ולא ילדה, וגם הגיעו למצב שאין לה עוד סכויים להתעבר, והבעל עוד לא זכה בזש"ק ורצונו לישא אשה אחרת הראויה ללידה. וזאת הלכה העלה, להתיר לבעל לישא אשה אחרת עליה אחרי דאיכא למיקם בספוקיהו, או לגרש אותה ולישא אחרת. ומרוב ענותנותו לא רצה לסמוך על דעתו למעשה, ואותי שאל לחו"ד. ואנכי עברתי על כל דבריו, ומצאתי שהם נכונים בטעמם כיד חכמתו הטובה עליו על הדין ועל האמת, יפה דן ויפה הורה ודבריו אינם צריכים חיזוק, וידי תכון עמו בכל מה שכתב. רק מהיות טוב, נראה לי לחיזוק הדבר יותר דצריכים אנו לסדר בבי"ד להבטיח להאשה הראשונה את כתובתה, באופן שאם תגיש עליו דו"ד, יהיה מוכרח לקיים לפי הפסק דין אשר ישיתו עליו הבד"ץ, באופן זה הנני מצטרף לדברי פסקו כי היכי דלמטיה שיבא מכשורה כאשר העלה כת"ר. וע"ז באתי על החתום בכ"א לחודש תמוז תש"ג, והנני נותן לו את בריתי שלום, נאום, צבי פסח פראנק, רב ואב"ד בירושלים.

ונראה על פניו שתשובתו מיוחסת לבני ספרד (בהתאם לרב השואל), וצידד להיתר לשאת לאשה שניה על אשתו, ובהתאם לאמור שם.

האשה לא משתפת פעולה עם הבעל ולא עם בית הדין, והסכסוך קשה

בנידון דידן וכפי המבואר לעיל בהרחבה, האשה אינה משתפת פעולה כלל עם כל הערכאות המשפטיות, ובראשם בית הדין הרבני, וכן לא משתפת כל פעולה עם הבעל. כמו כן הסכסוך ביניהם קשה ומר, כאשר האשה מוכנה לסבול ולהתענות, רק כדי שאף הבעל יצטער ולא יזכה לראות ממנה גט. אף זו עילה למתן היתר נישואין.

וראה מה שפסק בעניין זה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אגרות משה (חלק ד' יורה דעה סימן ט"ז אות ב) בעניין מתן היתר נישואין לבעל כאשר האשה אינה משתפת פעולה בעניין הגירושין ומחויבת להתגרש -

"ובדבר איש ואשה שזה הרבה שנים שליכא שלום בית, וכבר שנה וחצי דרים במקומות מופרדים, וכבר ישבו ב"ד חשוב ולא עלה בידם לעשות שלום ביניהם. וראינו גילוי דעת חתום מהב"ד שלא הועיל כל השתדלותם לעשות שלום. וכנראה מזה שהב"ד סובר שא"א לעשות שלום ביניהם. אז מדין התורה באופן כזה מוכרחין להתגרש ואין רשות לשום צד לעגן, לא הבעל את אשתו ולא האשה את הבעל, בשום עיכוב מצד תביעת ממון. אלא לצריכים לילך לפני ב"ד לסדר התביעות בענייני ממון ולסדר נתינת וקבלת הגט. ואם האשה תסרב לבוא לב"ד, יהיה הרשות להב"ד ליתן להבעל היתר של מאה רבנים בהשלשת גט והשלשת סך ממון הגון שיראו הב"ד בדעתן כדין התורה."

כך שאי שיתוף פעולה מצד האשה כולל עומק הסכסוך שבין הצדדים וקביעה ברורה כי אין סיכוי לשלום בין הצדדים, כפי נסיבות דידן, מובילות למסקנה כי יש לתת לבעל היתר נישואין לנישואי אשה שניה. אף הסברא נותנת כך, שהרי לא יתכן להחזיק בעל "בשבי הנישואין", עד שאשתו תואיל לשתף פעולה עם המערכת המשפטית, מה שיכול שלא לקרות לעולם, כפי המסתמן בנסיבותיו הקשות של תיק זה וכפי המתואר לעיל.

כאמור לעיל, ככל הנראה, במידה ולא נפעל בדרך זו של מתן היתר נישואין לבעל, הבעל לא יוכל לגרש את האשה לעולם. זאת מכח העובדה כי האשה מוכנה להיעצר ולהיאסר, כפי שנצפה עד היום (בגין אי הופעה ולשם הבטחת הופעה לדיון), והדבר לא מהווה כל לחץ עליה לשם קידום הליך הגירושין. נראה כי דחף הנקמה שלה בבעלה והדחף שלה לצערו, גובר על כל השיקולים האחרים מבחינתה, כגון קבלת חירותה, הסיכוי קבלת סך כתובתה אם ייפסק לה וכן קבלת תמורת הדירה, אשר עד היום היא מסרבת לקבלו.

התייחסות לשבועה האמורה בכתובה

עוד נציין כי בכתובת האשה נאמר שהבעל נשבע לקיים את כל הכתוב בכתובה, אך לא נכתב במפורש שהבעל נשבע שלא ישא אשה על אשתו, רק נאמר כי הבעל לא ישא אשה אחרת על אשתו, כי אם ברשות בית דין. הלכך, לאור ההיתר הנ"ל ע"י בית הדין, רשאי הבעל לשאת אשה נוספת, ולאור האמור בכתובה אין צורך להתיר את השבועה.

באשר לשבועה שנשבעים תחת החופה או בכתובה (בבני ספרד) שלא ישא אשה על אשתו, והאשה מסרבת לקבל את הגט מחמת נקמנות או דרישת פיצויים גבוהה, כתב בשו"ת יביע אומר חלק ח, אבן העזר סימן ב (אות ג) -

ואף למנהג העדות שנשבעים על זה תחת החופה, אין שבועה זו אלא מדרבנן, כיון שהיא בלי שם ובלי כינוי, וכמו שהעלו האחרונים, ואמרינן אדעתא דהכי לא נשבע, וכמ"ש מהרשד"ם (בחיו"ד סי' קמ). וע"ע במש"כ לעיל (סי' א אות ב). ולכן אם הם נפרדים זמן רב צריך ללחוץ על האשה שאם לא תסכים לפשרה כפי ראות עיני ביה"ד, ותמשיך לדרוש פיצויים גבוהים, יתנו היתר נישואין לבעל, כי נוסח הכתובה: "שלא ישא אשה עליה כי אם ברשות בית דין", ודי במתן רשות ביה"ד להתיר לו לישא אשה אחרת עליה, וכמ"ש הכנה"ג (סי' א הגב"י אות סו). וא"צ התרה כלל. וע"ע בשו"ת המבי"ט (ח"א סי' קא, וח"ב סי' רכב, וח"ג סי' קיט). ובשו"ת נחפה בכסף (חאה"ע סי' ב) ובשו"ת ויאמר יצחק (חאה"ע סי' קסב). ומ"מ נהגנו לרווחא דמילתא להתיר לו השבועה. וכמ"ש הכנה"ג (שם אות ס"ה) בשם המהר"א ששון. ועי' בספר חסידים (סוף סי' תקיז), שכתב: מי שישב עם אשתו ולא ילדה לו ואינו נותן לה גט נאבד מהעוה"ז והעוה"ב, ואם היא או קרוביה מעכבים הרי כולם חוטאים, וכן אמר ישעיה הנביא לחזקיה כי מת אתה ולא תחיה, על שלא נשא אשה (ברכות י א), ואם אין לו ממון לא יכבידו עליו על הכתובה. ע"כ. והרי ר"י החסיד ידע בודאי מחדר"ג, ואפ"ה כתב שלא להחמיר בזה. ועי' להגר"ח פלאגי בשו"ת חיים ושלום ח"ב (סי' קיב) שכתב, ונראה בדרך כלל כל שנראה לבית דין שהם נפרדים זה מזה זמן רב, ואין

תקוה לשלום, אדרבה ישתדלו להפרידם ע"י גט פיטורין בהקדם. ופעמים רבות שהאשה מסרבת להתגרש, כי ברצונה להתנכס בבעלה, והיא וקרוביה מעכבים הדבר שלא לש"ש, עתידים הם ליתן את הדין, ואני נותן קצבה לכך עד י"ח חודש, ואם לא יצליחו להשלים ביניהם תוך תקופה זו, יכופו אותם עד שיאמר רוצה אני לתת גט, ויפרדו איש מרעהו. ע"ש. ישמע חכם יוסף לקח. (ועמש"כ בשו"ת יביע אומר ח"ז חאה"ע סי' ב).

הרי שבנידון כדוגמת דין, שהצדדים פרודים כבר שלוש שנים, האשה אינה משתפת פעולה עם הערכאות המשפטיות כדי לצער את בעלה ולמשוך את ההליך המשפטי ככל שניתן, והצדדים מבני ספרד, אין צורך לחוש לחרם ר"ג שלא לישא אשה אחרת על אשתו וכן לא לשבועה שבכתובה או תחת החופה, ודי במתן רשות בית דין לשאת אשה אחרת. ברם, כתב שם שלרווחא דמלתא נהגו להתיר לבעל את השבועה.

וראה גם מאמרו של הגאון רבי יעקב יוסף זצ"ל (מובא בקובץ בית הלל מח, ד, סיון תשע"ג), שכתב אודות התרת שבועה בהיתר נישואין: "ובהיתר נישואין ע"פ ב"ד, מדינא אין צריך התרת השבועה שהרי כתוב: כי אם ברשות ב"ד, אבל בפועל בית הדין מתיר לו את השבועה."

וראה עוד אוצר הפוסקים סימן א אות ט מה שהתייחסו לשבועה שנשבע בעל מבני ספרד כאשר ישנה אומדנא דמוכח כי על דעת המצב הנתון לא היה נשבע.

כך שלמעשה השבועה שבכתובה אינה מעכבת מתן לבעל היתר נישואין לנשיאת אשה שניה, אך לרווחא דמלתא נתיר לו את השבועה.

השלשת כתובה או התחייבות לכתובתה

באשר לחיוב כתובתה, ראה כבר האמור לעיל בשאלת זכאותה של האשה לכתובתה. ברם, האמור להלן מיוחס לאפשרות כי אכן יתברר לבסוף שהאשה זכאית לפסיקת כתובתה.

כאשר בעל מקבל היתר לשאת אשה על אשתו, עליו להשליש כתובתה ותוספת כתובתה בבית הדין, כמובא בבית שמואל, אבהע"ז סימן א ס"ק כג, בשם ב"ח. בביאור העניין ע"י פסקי דין רבניים, כרך ח עמוד 77, שכתבו כך:

"ועיי' ב"ח אה"ע סי' א' דבנשתטית ישליש סך הכתובה ונדוניה ותוספת כתובה, ובתפארת צבי סימן מו כתב הטעם של השלשת כתובה עפ"י דברי הרשב"א (סי' אלף רנ"ד) שכתב בשם הרי"ף דאינו יכול לגרש אשה אם לא יתן לה כתובה, מדתנן כתובות דף נא 'לקתה חייב לרפאותה, ואם אמר הרי גיטך וכתובתיך ורפאי עצמך רשאי, משמע דבלא כתובה אינו יכול, וכמו שאינו יכול להפקיע עצמו מרפואתה בלא כתובה, כך אינו יכול להפקיע עצמו מכל תנאי כתובה בלא נתינת הכתובה עיי"ש, משמע דתוספת כתובה בכלל כתובה הוא לעניין זה."

האם צריך להשליש את סך כתובתה או שמא מספיקה התחייבות של הבעל או הפקדת שטר חוב לשם מתן כתובתה אם תוכל להתגרש?

ובכן, ע"פ הדין, במתן היתר נישואין, מספיק השלשת שטר חוב לכתובתה ואין צריך דווקא הפקדת מזומן בסך כתובתה. הדברים הובאו בפס"ד בית הדין צפת

טבריה ע"י כבוד הדיינים הרב אוריאל לביא, הרב בזק והרב יועזר אריאל. וכך הביאו שם בשם הראשל"צ הגאון רבי בצמ"ח עוזיאל זצ"ל (משפטי עוזיאל חלק אבהע"ז סימן ז):

"אולם גם זאת חובה עלינו לדאוג לתקנתה של אשה זו, שמא תשוב באחד הימים ותרצה לקבל גיטה וכו', לזאת נטיל על בעלה זה שישליש גט פיטורין כדת משה וישראל, בידי בית דין, ויתחייב בהצהרה כתובה וחתומה מידו שהוא מקבל עליו סמכות בית דין של הרבנות בארץ ישראל ומתחייב לשלם לאשתו הנ"ל כל מה שיחייבוהו ב"ד לזכותה ושיכתוב לה גט פיטורין כדת משה וישראל בכל זמן שיחייבו אותו בית דין של ישראל בכך."

ועוד הביאו שם בשם הגאון רבי אברהם אטלס זצ"ל (אב"ד חיפה, פס"ד שהובא בספר שמע שלמה לגרמ"ש עמאר שליט"א, נשיא ביה"ד הרבני הגדול, חלק ה אבהע"ז סימן א), שם פסק להתיר חדר"ג בנסיבות המקרה שלפניו, ובלבד שהבעל ישליש גט לאשתו ויפקיד שטר חוב בבית הדין לתשלום הכתובה (והסכים עמו שם הגרמ"ש עמאר שליט"א, בסימן ב, לעיקר דין היתר חדר"ג).

ובסיום פסה"ד בבית דין צפת שם כתבו:

"על כן יש מקום להתיר לבעל חדר"ג ולהתיר לו לישא אשה שניה וכו', ובלבד שישליש בבית הדין גט וצ'ק על סך כתובתה, ויתחייב להתייצב לדיון במידה שהאשה תתבע כתובתה."

וראה עוד האמור בספר ילקוט יוסף למורינו הג"ר יצחק יוסף שליט"א (קצושי"ע אבן העזר קצת מהלכות אישות, אות ט), שם נאמר (מקור הדברים משו"ת יביע אומר חלק י' אבן העזר סימן א עמוד שפה) -

מי שאשתו נשתטית זה כמה שנים, ובעלה מבקש היתר נישואין לישא אשה אחרת, וכשנתבקש מבית הדין להשליש בבית הדין דמי כתובתה, טען שאין לו אפשרות לכך, והוכיח כן. העיקר לדינא שאין השלשת דמי הכתובה מעכבת, ודי שישליש גט בבית הדין, שלאחר שתתרא תוכל לקבל גיטה, ויעשו לו התרה על שבועתו, ויש להתיר לו לישא אשה אחרת כדת משה וישראל.

העולה מכל האמור כי אין חיוב בתשלום דמי הכתובה בפועל. בנסיבות דגן די בהתחייבות הבעל לכך, על הצד שאכן ייפסק שהבעל חייב בכתובת אשתו וכאמור לעיל.

הערה לסיום

בנסיבות החלטה זו, האם עלינו לתת משקל הלכתי לטענת העו"ד שנשכר ע"י משפחתה של האשה (שהאשה לא הסכימה לחתום לו על ייפוי כח ולקבלו כמייצגה, כאמור) שהאשה נעדרת כשירות משפטית ואינה בת דעת?

ובכן, בית דין דגן התרשם לאורך כל ההליך כי האשה מבינה את מהות ההליך בו היא מצויה, אלא שחפצה לצער את הבעל ולכן אינה משתפת פעולה עם התנהלות בית הדין והחלטותיו. התרשמות זו נבעה מאותם שני דיונים, בתחילת הדרך, בהם כן שיתפה האשה פעולה בהליך הדיוני, כפי המפורט לעיל. כן נשענת התרשמות זו אף על האמור במסגרת החלטת בית המשפט לענייני משפחה אשר בחן את כשירותה של האשה, בין השאר ע"י שירותי הרווחה שעקבו אחר התנהלותה היומיומית,

וקבע כי האשה כשירה לעמוד בדין בהליך שלפניו לפירוק השיתוף, ואכן הפירוק בוצע והאשה פונתה מהדירה לאחר שהבעל הפקיד בנאמנות את חלקה של האשה בדירה, למרות שעד היום האשה אינה מסכימה לקבל את חלקה.

כן ראה דו"ח עו"ס הרווחה אודות כשירותה של האשה המתואר לעיל במסגרת החלטת בית הדין מיום 3.4.14, והתרשמות בית הדין באשר לכשירותה של האשה לקבלת החלטות והבנת ההליך, כאמור שם.

ברם, משפחתה של האשה שכרה עו"ד לשם ייצוג משפטי, אשר טען במהלך ההליך, מאז שנכנס לעניין, כי האשה אינה שפויה בדעתה, ואין מקום להמשך ניהול ההליך בבית הדין ובבית המשפט. האשה לא הסכימה לקבל את המייצג הנ"ל כבא כוחה, ולא הסכימה לחתום לו על יפוי כח, אולם למרות זאת, בית הדין נתן לו כמה הזדמנויות להשמיע את דבריו. בית המשפט כן קיבל את המייצג הנ"ל להצגת טענות בשם האשה, אף ללא יפוי כח בתיק (אף שלא קיבל את טענותיו). כאמור, המייצג הנ"ל טען כי האשה אינה שפויה בדעתה ואינה בריאה בנפשה. כפי המתואר, בית הדין ובית המשפט דחו טענה זו.

למעשה, בנסיבות תיק זה, ממה נפשך הבעל רשאי לשאת אשה נוספת; אם כהתרשמות בית הדין שהאשה כשירה מבחינה משפטית ואינה מוגדרת כשוטה בפן הלכתי, הרי כבר הובהר שיש לתת לבעל היתר נישואין, כפי האמור בהרחבה. ואם כדברי העו"ד שנשכר ע"י משפחתה של האשה, שהאשה אינה כשירה מבחינה משפטית (טענה שאינה עולה בקנה אחד עם עמדת בית הדין), אף בזאת יש לתת לבעל היתר נישואין משום "ממה נפשך" נוסף: שהרי אם היא ממש שוטה, יש להתיר לבעל לשאת אשה נוספת על אשתו (דין הרמ"א, אבהע"ז סימן א סעיף י, כי רשאי לשאת אדם אשה על אשתו, ואין בזה משום חדר"ג, כאשר אשתו שוטה גמורה, ואינה בת גירושין), ואף אם האשה אינה שוטה גמורה, עדיין יש מקום להתיר זאת בנסיבות דידן (אמנם, שיטת הנודע ביהודה, מהדורה תנינא, חלק יו"ד סי' קמו, להחמיר בשוטה קצת, וכדעת הנודע ביהודה העלה להלכה גם בספר אור גדול, סי' לה. אולם, רבו הדעות להתיר אף בזה, בהיתר ק' רבנים או אף בלעדיו, וע"י אוצר הפוסקים כרך א סימן א, עב, א שהביא כל השיטות המקילות בזה). בנסיבות תיק זה, אף אם אמת כטענת מייצגה של האשה שהאשה אינה בריאה בנפשה (טענה שאינה מקובלת על בית הדין, כפי שהובהר לעיל), נראה שיש להתיר לבעל לישא אשה על אשתו אף לשיטות המחמירות בשוטה קצת (שיטת הנו"ב והאור גדול), זאת משום שלפנינו זוג מבני ספרד, שלא קבלו על עצמם את חרם ר"ג שלא לשאת שתי נשים, וממילא אין להחמיר בהם כשיטות המחמירות בשוטה קצת.

מסקנה

- א. בית הדין מתיר לבעל לשאת אשה אחרת על אשתו.
- ב. היתר זה כפוף לאישורו של כבוד נשיא בית הדין הרבני הגדול, הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א, והחלטה זו תועבר לאישורו.
- ג. מאחר ומדובר בזוג מבני ספרד, אין צורך בחתימות מאה רבנים.
- ד. היתר זה כפוף להשלשת גט ע"י הבעל והתחייבות בבית הדין בעבור סך כתובתה של האשה.

ה. הבעל יופיע בבית הדין לאחר פגרת חג סוכות להתרת שבועתו.

הרב יצחק אושינסקי

ראיתי מה שכתב ידידי חב"ד הרה"ג יצחק אושינסקי שליט"א, ואני מצטרף למסקנות, כיון שאין שום סיכוי לשלום בית, והיא לא רוצה לחזור אליו, ואין שום סיכוי שהיא תסכים להתגרש אף אם ייתן לה הרבה כסף, והבעל אין לו ילדים, ומדובר בזוג מבני ספרד, שלא חל עליהם חרם דרבינו גרשום.

הרב יצחק שמואל גמזו - אב"ד

ראיתי מה שכתב ידידי הרה"ג יצחק אושינסקי שליט"א, ואני מסכים עם דבריו, אלא שברצוני להוסיף שאין דומה מראה עיניים לקריאה, ויש עוד הרבה מה להוסיף בעובדות להתיר לבעל לשאת אשה שנייה, אך גם בלאו הכי הדברים ברורים ומובנים, ואני מצטרף למה שכתב.

הרב ישראל דב רוזנטל

מסקנה

א. בית הדין מתיר לבעל לשאת אשה אחרת על אשתו.

ב. היתר זה כפוף לאישורו של כבוד נשיא בית הדין הרבני הגדול, הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א, והחלטה זו תועבר לאישורו.

ג. מאחר ומדובר בזוג מבני ספרד, אין צורך בחתימות מאה רבנים.

ד. היתר זה כפוף להשלשת גט ע"י הבעל והתחייבות בבית הדין בעבור סך כתובתה של האשה.

ה. הבעל יופיע בבית הדין לאחר פגרת חג סוכות להתרת שבועתו.

ניתן ביום כ"ב באלול התשע"ד (17/09/2014).

הרב יצחק שמואל גמזו - אב"ד הרב יצחק אושינסקי   **הרב ישראל דב רוזנטל**